

NVE Høringsuttale saksnummer 202308566.

Viser til høring ang melding om fraføring av deler av nedbørsfeltet til Grytaelva.

Jeg har div kommentarer og opplysninger som jeg mener må vurderes slik at det blir utført en konsesjonsbehandling av denne saken. **Saken må konsesjons behandles etter vassressursloven.**

1. Det er ikke Miljødirektoratet som har stilt krav om at vann som renn gjennom området ved gråbergdeponiet skal ledes bort fra Grytaelva. Det er Nordic Rutile (NR) som har planlagt dette, uten noen som helst godkjenning. Dette kom først opp da jeg stilte spørsmål til NVE i august 2022, ang denne fraføringen av vann fra elva. Etter at jeg 25.okt 2022 sendte en uttalelse ang avfallshåndteringsplanen til Miljødirektoratet har NR og Asplan Viak (AV) sendt er rapport datert 6. desember 2022, med vurderinger av mulige konsekvenser av dagbrudd og landdeponi for Grytaelva. (se vedlegg: «Godkjenning av avfallshåndteringsplan og vedtak om revidert tillatelse side 4 punkt 3.2.4»)
2. Det er 7 bruks nr som er medeiere i dagens brønn (vannverk). Pr i dag er det seks boliger som har vann fra en brønn som igjen har inntak fra Grytaelva. Videre er det gårdsbruk som i dag ikke har dyr, men som var med i beregningen da brønn og vannverket ble etablert. Dette må med i de videre beregninger ang eventuelt fremtidig vannløsning. Pr dato har vi tilgang på drikkevann på flasker (kanne 5 liter) levert av NR. Dette fordi NR vurderer at avsig fra anleggsarbeidene i Engebødalen kan ha innvirkning på vannet i Grytaelva. NR har lovet at de skal etablere ny vannløsning til brukerne av vann fra eksisterende løsning. Det er ca. et år siden, men lite konkret er kommet frem til nå ang dette. NR skrive i sin «Konsesjonspliktavurdering av vannuttak fra overflatevann»: «Eksisterende privat vannforsyning fra Gryta vil erstattes av borebrønner. Dette kan også bidra positivt i perioder med liten vannføring». Hvordan dette kan bidra ved liten vannføring forstår jeg ikke. Det må i så fall lages spesielle borebrønner til dette formålet. Det kan være en god løsning.
3. Det er store områder i Engebødalen som er utført anleggsarbeider på. Det er mange tusen m3 med fjell som er sprengt og sikkert like mange tusen m3 med myr som er gravd opp og flyttet. Avrenning fra dette arbeidet har rent rett i elven som går gjennom Engebødalen og til Grytaelva, uten noe form for rensetiltak. NR prøvde å lage et provisorisk sedimenteringsbasseng, men det var mislykket. Jeg har prøvd å få noen til å ta tak for å få stoppet denne avrenningen, men det har vært nytteløst. NR refererer til div målinger som de utfører og Sunnfjord kommune godtar dette. Ved nedbør viser fargen på vannet i elva at det er avrenning fra Engebødalen, det trengs ikke målinger får å stadfeste dette.

NR og AV skrive sin «Konsesjonspliktvrdering av vannuttak fra overflatevann» «Gråbergsdeponiet bygges ut i 2 faser. I den første fasen (0-5 år) er det kun et areal på 12% av nedbørsfeltet som påvirkes (figur 2). I fase 2 (5-15 år) vil 22% av nedbørsfeltet påvirkes. Fase 1 tilsvarer bortledning av ca. 10% av vannføringen fra Gryta. Fase 2 innebærer ca. 18% av vannføringen. Det foreligger planer om salg av gråberg. Det er derfor usikkert hvorvidt det vil være et reelt behov for utbygging av fase 2 etter 5 år. Det er sannsynlig at det ikke vil være behov for deponering av i alle fall deler av denne massen».

Ang % av nedbørsfelt og mengde av vann mener jeg at det tatt for lite område (daa) og mengde med vann (m3) som blir forurenset av vann fra deponiet. Dessuten blir også avrenning fra område utenfor deponiet og som renner gjennom deponiet forurenset. Al avrenning som blir forurenset av driften i Engebødalen må føres inn i sedimenteringsbassenget og videre til Engebø.

4. Ifølge vedtatte reguleringsplan og Miljødirektoratets tillatelse har NR tillatelse til et lenddeponi på inntil 450 daa., og deponering av maks 15 millioner m3 med stein og jordmasser i deponiet i Engebødalen.

Da må det være dette område (450 daa) og masser (15 mill m3) som må legges til grunn for en konsesjonsbehandling og ikke en tilfeldig vurdering.

5. I konsesjonsplikt vurderingen fra NR skriver de: «Det vurderes også tiltak i fiskeførende strekning av Gryta, som etablering av groper og terskler for å sikre kulper med tilstrekkelig vann for fisken i perioder med lavvannsføring. Dette vil eventuelt gjennomføres i samarbeid med fagkyndige på fisk.»

Dette kan være en meget positiv løsning.

Det er en annen løsning som jeg liker mindre og som ikke må brukes. (se vedlegg: «Godkjenning av avfallshåndteringsplan og vedtak om revidert tillatelse side 4 punkt 3.2.4)»
«Når bedriften tar ut vann som normalt ville gått til Grytelva, vil dette kunne påvirke fisk i Grytelva negativt. Elva har imidlertid i utgangspunktet så lav vannføring i tørre perioder at det påvirker fisk i elva. Rapporten fra Asplan Viak foreslår flere avbøtende tiltak. Et av tiltakene er å føre noe vann fra sedimentasjonsbassenget til elva i tørre perioder, noe som vil kunne påvirke elva positivt, forutsatt at kvaliteten på tilført vann er tilfredsstillende».

Dette å få kvaliteten på det tilførte vannet tilfredsstillende blir vanskelig, og må derfor utredes ordentlig. Tilførsel av vann fra borebrønner vil være en bedre løsning.

Legger ved et utklipp fra en miljørisikovurdering som er laget ang utslipp av vann ved anleggsdrift ved Fornebubanen.

Link til vurdering: [vedlegg-3---miljorisikovurdering-fornebubanen.pdf \(statsforvalteren.no\)](https://statsforvalteren.no/vedlegg-3---miljorisikovurdering-fornebubanen.pdf)

Sprengning

I anleggsfase anses følgende parametere å være mest sentrale når det gjelder utslipp av vann:

- Nitrogenforbindelser: totalt nitrogen (tot-N), ammonium (NH₄) og nitrat (NO₃)
- Suspendert stoff (SS)

NITROGENFORBINDELSER

Forurensningen fra sprengningsarbeider er i stor grad knyttet til andelen uomsatt sprengstoff som blir igjen i massene etter detonering. Her finnes nitrogenforbindelser som under spesifikke forhold kan gi negative effekter på vannkvalitet og kan dermed være uheldige for miljøet. Andelen uomsatt sprengstoff avhenger av mange faktorer, blant annet lokale bergforhold, funksjonsfeil på tennere og generelt søl under ladning. Når nitrogenforbindelsene lekker videre fra sprengstein til vannresipient, vil dette kunne gi en uønsket algeoppblomstring og eutrofiering i resipienter nedstrøms. Dette gjelder i all hovedsak i saltvann, da fosfor er det begrensende næringssaltet i ferskvann. Uomsatt sprengstoff inneholder erfaringsmessig ca. 50% ammoniumforbindelser (NH_x) og 50% nitratforbindelser (NO₃). Ulike nitrogenforbindelser vil også kunne virke toksisk for vannlevende organismer. Toksisiteten vil være avhengig av pH og temperatur i vannet, se Figur 2. Ved høyere pH verdier (>8) og økende temperatur, vil en større andel av NH_x finnes som ammoniakk (NH₃). Ammoniakk er akutt toksisk for fisk i lave konsentrasjoner, men har ikke langtidseffekt i resipienten.

For vannlevende organismer har EU satt en PNEC-verdi for ammoniakk på 1 µg/l for både ferskvann og sjøvann [2].

SUSPENDERT STOFF

Tunnelarbeider vil kunne generere betydelige mengder partikler, og anleggsvannet vil i perioder kunne ha høyt innhold av suspendert materiale i form av blant annet knust stein. Tabell 4 er hentet fra rapport fra Norsk forening for fjellsprengningsteknikk [5] og viser effekter av forhøyede konsentrasjoner av naturlig eroderte partikler på fiske over en lengre tids eksponering. Disse verdiene refererer til naturlige partikler som eroderes fra jordbruksarealer og elveleier. En annen konsekvens av høye konsentrasjoner av suspendert stoff i vann kan være nedslamming av planter og bunnområder. I vassdrag har dette blant annet effekt på gyteområder, hvor fiskeegg kan bli tildekt av sedimenterte partikler. Videre vil utslipp av anleggsvann med høyt innhold av suspendert stoff gi visuell forurensning med synlig blakking i elva, og vil ved langvarige utslipp kunne forårsake redusert fotosyntese som følge av redusert lysgjennomtrengning. Indirekte virker partiklene ved å slamme til bunnområder, vegetasjon og vannmassene i elver, innsjøer og fjordområder. Leveområdene for planter og dyr kan da bli betydelig forringet; lystilgangen for plantene reduseres, i elver blir det en stadig skuring mot bunnsubstrat og vegetasjon (begroing og annen vegetasjon), bunnsubstratet tettes til og ødelegger tilholdssted for bunndyr og dekker til gyteplasser for fisk. I tillegg gir dette redusert næringstilgang for bunndyr og fisk, og derved mindre produksjon. Denne situasjonen må i større eller mindre grad forventes i alle resipienter med avrenning fra tunneler og massedeponier, men også som følge av annen anleggsvirksomhet. Tiltak for å redusere partikkeltilførselen til vassdragene kan i betydelig grad redusere skadeomfanget.

Det er i prinsippet snakk om to typer partikler med forskjellig skadepotensiale:

1. Nydannede skarpe, flisige eller nåleformede partikler fra sprengning, tunneldriving og knusing. Partikkeltypen avhenger av bergarten. Flisige og nåleformede partikler har vist seg å kunne gi skader ved forholdsvis lave konsentrasjoner.

2. Naturlige avrundede partikler som eroderes fra jordbruksarealer og elveleier. Gravearbeider i naturlige masser i eller nært vassdrag kan gi høye konsentrasjoner. Økt tilførsel av naturlig avrundede partikler kan også være en problemfaktor under oppriggingsfasen hvor vegetasjon fjernes for opprigging av anleggsutstyr og i forbindelse med forberedende ryddeaktiviteter.

For borestøv og partikler fra sprengning og fullprofilboring, er bergartenes type avgjørende for den direkte virkningen på faunaen. Bløte bergarter som knuses til fibrige nåleformet støv, kleberstein/grønnstein, etc., synes mest skadelige [7]. Metamorfe leirskifer kan også tenkes å gi flisige, nåleformede skadelige partikler, mens vulkanske bergarter som porfyrer, granitter, syenitter, samt grunnfjell som gneis, synes mindre skadelig. De skarpe partiklene penetrerer gjelleepitel hos fisk og bunndyr. Dette forårsaker slimutsondring på gjellene, "åndenød" og/eller infeksjoner. I enkelte tilfeller kan dette føre til massiv fiskedød [8].

Med hilsen

Jostein Rikstad Grytten og Tor Grytten

Tlf 98266073

Fullmakt.

Jeg Jostein Rikstad Grytten (27.01.1975) gir herved min far Tor Grytten (13.02.1947) fullmakt til å representere meg vedrørende min eiendom Gryta gr.nr. 32, br.nr. 1 i Sunnfjord kommune.

Fullmakten gjelder: Forhold til Sunnfjord kommune, grunneiere på gr.nr. 32, også jakt/fiskerett og div. ang drift og vedlikehold.

Unntak fra denne fullmakten er salg og utleie av eiendommen.

Denne fullmakt går ut 31.12.2023.

Trondheim/Bergen den 30.10.2022.

Jostein Rikstad Grytten

Tor Grytten

